

ŞİİR METİNDİR, METİN ŞİİR MİDİR?

I

Şiir ile ilgili ortaya konulacak her tanım açıklayıcı olma durumu kadar şiirin anlamını sınırlandırıcı etkiye sahip olacaktır. Tanımlama amaçlı getirilen yorum, tanımda barındırmadığı her kelime ve kavram özelinde eksik ve yetersiz kalacaktır. Kadim bir sanat dalı olarak ele alındığında şiir için tarihöncesi dönemden günümüze dek birçok tanım önerisinde bulunulmuştur. Bu tanımların ortak noktası şiirin edebiyat haricinde birçok sanat dalını kapsayan niteliğidir. Şiir; hacimle var edilen, zihinsel ya da bedensel eylemler sonucu ortaya konulan diğer sanat dallarının değerlendirilmesinde de kullanılan bir varoluş biçimidir.

Resim, müzik, heykel, mimarlık vb. sanat dalları kimi zaman şiir ile ilişkilendirilir ve şiir ortak payda olarak anlam bulur. Oysa şiire edebi sanat dalı olma özelinde yaklaşıldığında şiirin metin ile kurduğu ilişki belirginleşmektedir. Zihinsel bir edim sonucu var edilen şiir metin aracılığı ile temsil arayüzüne sahip olur ve 'barınma' imkânı kazanır. Antik Yunan dönemi epigramlarından bu yana şiirin genel geçer temsil düzlemi metin olagelmıştır.¹

Konvansiyonel bağlamda ele alındığında şiir, metin aracılığı ile sayfa düzleminde görünür kılınır. Metin, şiirin temsilinde kullanılan başat araç konumundadır. Peki şiirin metin ile kurduğu ilişki göz önünde bulundurulduğunda şiirin metinsel arayüzde temsil edilmeyen diğer sanatlar ile ilişkilendirilmesi nasıl açıklanabilir? Bu sorunun muhtemel cevaplarından birine şiirin kavramsallaştırılması aracılığı ile ulaşılabilir. Şiir; kendi başına, biricik varoluş halini bütünlemektedir. Şiirsellik tanımı ise kavramsal açıdan bir üst anlam açılımı olarak tanımlanabilir. Şiirsel olan; şiirin metin ya da söz olma halinden bağımsız olarak, öznedeki estetik duygulanım yaratma potansiyeli ile özdeşleşmektedir. Şiirsellik; anlam dünyasına ait bir kavramdır ve metinden bağımsızdır. Şiirsel olan, nesnel gerçekliğin tekabülîyetinden kurtulmuş, dilin öte anlamlarını içeren, onun soyutluğunu malzeme olarak seçmiş ve dilin kendiliğindenliğini aşmış, onun gönderenleriyle oluşmuş bir tür yan anlamlar düzlemidir.² Şiirsel olan öznel bir arayüzdür, estetik bağlamda algılanması / değerlendirilmesi kişiden kişiye değişkenlik gösterir.

Şiirin düzyazı ile kurduğu çetrefilli ilişki her daim tartışılmalıdır. Şiiri en yalın tanımı ile; 'kelimeler aracılığıyla öznel duygulanımı söz sanatlarından faydalanarak ahenkli şekilde aktarma edimi' olarak yorumladığımızda, temsil düzlemi özelinde şiir bir metindir. Peki metin şiir midir? Bu soruya verilebilecek en kestirme yanıt "hayır" gibi görünmektedir. Okuduğumuz her metin elbette şiir olmamakla beraber metinde şiir olarak tanımlanabilecek alan, şiirin hangi sınırında nerede, hangi koşullarda başlamaktadır? Karşılaştığımız bir metnin şiir olup olmadığına nasıl hükmedilebilir, hangi değerlendirme kriterlerine göre karar verilebilir?

II

Geçtiğimiz yazın son günlerinde, muhtemelen Ağustos ayının son Pazar günü öğlesinde Aksaray'dan Laleli yönüne doğru aylak aylak ilerleyerek flanörlük yaptığım bir günde, Haseki Hastanesi'ne gelmeden, yolun sağında kalan kullanılmayan eski atm'lerin üzerine yapıştırılmış 5-6 adet A3 ebadında kağıdın gözüme ilişmesi bu yazıyı kaleme almama sebep oldu. Bir çok ilan ve posterin gayri nizami yapıştırılmış olduğu duvarın ortalarına yakın yerde konumlandırılan kağıtlarda el yazısı ile yazılmış metinler ve alt alta sıralanan vesikalık fotoğraflar yer alıyordu. Bu kağıtlarda bulunan metin ve fotoğrafların belirgin özelliği Eşref Ateş isimli kişiyi betimliyor olmalarıydı. Metinlerin genel konusu, başrolde Eşref Ateş olmak üzere ismi belirtilen muhtelif öznelerin, metni yazan kişiyi farklı tarihlerde ve farklı yerlerde dolandırmış olması olarak görünüyordu. Metni kaleme alan kişi, bir şekilde kendine özgü bir yöntemle uğradığı haksızlığı 'dünyaya' aktarıyordu.

Oldukça ilgi çekici bu *ifşa* yöntemi sonraki günlerde aklıma takıldığı için bir sonraki Pazar günü yeniden metinlerin bulunduğu yere gittim. Durumun daha da ilginç bir hâl aldığını duvardaki A3 kağıtlara yenilerinin eklendiğini gördüğümde anladım. Tek tek fotoğrafladığım metinleri birkaç gün içerisinde temize çektim. Her biri birbirisiyle ilintili gibi görünen metinleri gramer ve kelime hatalarını düzeltmeden kendime göre bir kurguyla alt alta sıraladım ve tek bir metin elde ettim:

EŞREF ATEŞ'İN TESPİTİNDE ARANAN ŞAHISLAR

1.Seans, Sultanahmet - Kadırga takibi:

Kimlik bilgilerimi kullanarak, üzerime evlilik kayıtları yaptırarak, tapu ve sigorta kayıtlarımı ve bazı evraklarımı çalarak, bankalara borçlu göstererek beni, ayrı ayrı tutulan sigortalarımı çalarak, elbiselerimi giyinerek, fotoğraflar çekilip olaylara yanılığlar vermek suçundan aranan şahıslar olduklarını ifade ederim.

1985 yılının 2. seansının devamı olan Ömer Ateş benzerleri:

Kardeşim Ömer Ateş ile isim benzerliği taşıdığını, Cağaloğlu Aydınlar Han'da kimi bilgilerinin değiştirilmiş olduğunu ifade ederim. Şu anda bir tutsak halinde olduğu düşüncesi içerisindeyim. Takibim devam ediyor. Bu şahıslarla yakınlık derecem olmadığını beyan ederim.

Hırsızlıktan aranıyorlar 3.seans:

Nüfustan kaynaklanan sorunlar olduğunu ifade ederim. 1985 ve 1986 yılının Mahmut Özdoğan benzerleri. Haraç kesmek suçundan, dolandırıcılık, sahtekarlık, hırsızlık ve gasp suçlarından aranıyorlar.

Belli belirsiz fotoğraflarıyla Mahmut Özdoğan benzerleri...

4. Seans, Konya Ereğli iller Köyü takibi:

Mahkeme kanalına sürekli fotoğraflarımın değiştirildiğini ifade ettiğimi ifade ederim. Bu fotoğraftakinin T.C. kimlik kartımdaki fotoğrafın benzeri olduğunu ifade ederim. Yüzünde noktalı hafif çukurluk ve sağ gözünün altında belirginleşen ben olduğunu ifade ederim. 2019 takibi. Gasp.

5. Seans:

Endeksli bir olay takibim ierisindeedir. Teyzenizim diye gelerek, cebimden kimlik kartımı çalarak, tapu, sigorta, vergi ve bazı evraklarımı kopyalayarak, bankalara yıllardır borçlu göstererek beni suç ortamında tutan şahıslar olduklarını ifade ederim. Sahtecilik, dolandırıcılık, haraç kesmek, hırsızlık, aynı benzerlerimizi bularak, yanılgılar vermek suçundan aranıyorlar. Nüfustan kaynaklanan sorunlar. 1986 ve 1987 yılının Münire Duman benzerleri. Teyzenizim diye ifade ettiler.

6

Çekilen kredilerden mesul deęilim.

Şiirde olmasını beklediğimiz ses, ritim, uyak, ölçü vb. özellikler bu metinde bulunmamasına rağmen atipik üslubu, anlamı aktarma yöntemi ve ‘sakarca’ tekrar edilen cümlelerin ortaya çıkardığı atonallik metni herhangi bir dzyazıdan farklı kılıyordu.

Birkaç hafta sonra fikrini almak için *Eşref Ateş’in Tespitinde Aranan Şahıslar*’ı Osman Serhat Erkekli ve Âba Müslim elik ile paylaştım. Erkekli, öncelikle metnin bilinmeyen sahibinin psikolojik ruh hali üzerine yorumda bulundu ve metin sahibinin kuvvetle muhtemel psikolojik sorunlarının bulunduğunu belirtti ³. Erkekli, metnin kesinlikle şiir olduğunu ve bu metnin ‘yazılan’ bir şiir olma halinin ötesinde ‘keşfedilen’ bir şiir olduğunu aktardı. Metni okuyan Âba Müslim elik ise farklı açıdan yaklaşarak metnin yazılma sebebi üzerinde durulması gerektiğini, şiir amaçlı yazılmayan bir metnin şiir olarak adlandırılmasının muğlaklığını vurguladı. elik’e göre bu ya da buna benzer bir durumda, karşılaştığımız her metinden gereksiz yere şiir yaratma çabası içerisine girilebileceğini ve bu durumun şiir özelinde oldukça tehlikeli olduğunu belirtti.

III

Özellikle 2000’li yıllarda sosyal medya kullanımının yaygınlaşması ile basılı yayın ortamından sanal ortama ve buna paralel mecralara taşınan şiir, konumunu sorgular durumdadır. Gerçeğin muğlaklaştığı ve yerini simülasyon ve simlacrın aldığı bir dönemde şiirin olası tanımları da çeşitlenmiş ve etrefilleşmiştir. Yazının başında da belirttiğim gibi şiir için önereceğimiz her tanım sınırlayıcı olmasının yanında birçok anlamı tanım haricinde bırakmaktadır. Niceliğin; niteliğin önüne

geçtiği günümüzde neyin şiir olduğu, neyin şiir olmadığı hararetli tartışmalara sebep olmaktadır. Şiirin kadim nitelikleri, oldukça hızlı değişen günümüz dünyasında yeni imkân ve kavramlar aracılığı ile sınanmaktadır. Şiirin tanımları konusunda ortaya konulacak tartışmalarda şiir ve şiirsel ayrımında bulunmak, tanımlamaları kolaylaştırıcı bir kavramsallaştırmayı sağlayabilir. Bu doğrultuda tartışılan metnin şiir olup olmadığından ziyade şiirsel olup olmadığı değerlendirmeyi yönlendirici bir imkân olarak görülebilir. Şiir harici sanat dalları için ortak kullanılabilen *şiirsel* tanımı, *Eşref Ateş'in Tespitinde Aranan Şahıslar* isimli metin için de kullanılabilir. Alışageldiğimiz şiir biçim ve edasına sahip olmayan bu metin, şiirsel olma hali özelinde şiir ile ilişkilendirilebilir. Şiirsel kabul edilen her metnin şiir olup olmadığı problematik bir sorun gibi görünmektedir. Öznenin bireysel duygu ve düşüncelerini yansıtan şiirin değerlendirilmesi bir takım nesnel ve öznel ölçütlerle gerçekleştirilebilirken şiirsel olanın değerlendirmesi salt öznel yorumlara dayanmaktadır. Teknolojik gelişmelerin, insanoğlunun gündelik yaşam ritüellerini her geçen an değiştirmeye zorladığı günümüz dünyasında şiirin tanımı, temsil araçları ve hayatın neresinde konumlandırılacağı konusu şair öznenin konu edindiği temel sorunsal durumundadır. *Eşref Ateş'in Tespitinde Aranan Şahıslar* örneğinde olduğu gibi günümüzde şiir, evvelki zamanlara göre çok daha çeşitli platformlarda, temsil arayüzlerinde bedene bürünüp tartışmaya açılabilir 4.

Ozan ÖZTEPE

NOTLAR

1 Dünya edebiyatında 20.yy'ın ikinci yarısında tartışmaya açılan letrizm ve görsel şiir çalışmaları, metinden bağımsız şiir düşünceleri olmakla beraber okuyucu özelinde ne kadar benimsendiği tartışmaya açıktır.

2 Hasan Bülent Kahraman, *Türk Şiiri, Modernizm, Şiir*. Agora Kitaplığı. s.:361

3 Osman Serhat Erkekli, metni ve ifşa edilme biçimini 'hak arama paranoyası' olarak yorumlamaktadır.

4 Eşref Ateş ile ilgili metinleri fark etmemden yaklaşık 6 ay sonra 12 Ocak 2020'de Aksaray'da Haseki Hastanesi yakınlarındaki eski atm duvarının önünde geçtiğimde metinlerin bir kaçının yırtılmış olsa da büyük bölümünün hala orada bulunduğunu gördüm.